

Motion till riksdagen

1985/86:615

Lars Ernestam m. fl. (fp)

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

(prop. 1985/86:166)

Inledning

Sverige är ett extremt exportberoende land. Därför har vi aktivt arbetat för ett fritt varu- och tjänsteutbud över gränserna. Det viktigaste undantaget från denna princip är jordbrukssektorn. I likhet med de flesta andra länder skyddas det svenska jordbruket genom gränsskydd och subventioner. Livsmedelsproduktionen ligger i Sverige i likhet med flertalet OECD-länder avsevärt över den inhemska efterfrågan. Överskotten avsätts med stora förluster på världsmarknaden.

Kostnaderna för den förda jordbrukspolitiken riskerar att stiga till ohanterliga nivåer. Enbart under föregående regleringsår uppgick de direkta exportkostnaderna till följd av överskottsproduktionen till mellan 3 och 4 miljarder kronor.

Det är angeläget att vi i Sverige kommer till rätta med vår överskottsproduktion. Proposition 1985/86:166 innehåller dock inga förslag på hur man skall lösa dessa problem långsiktigt. Vi beklagar regeringens bristande ambition på detta område.

För att begränsa överproduktionen på mjölk har man inom näringen beslutat om ett tvåprissystem. Om inget annat radikalt görs är risken stor att samhället och näringen ser sig nödsakade att även för andra produktionsgrenar gå ned på gårdsnivå och i helhet reglera vad och hur mycket varje enskild lantbrukare får producera. Därmed kommer mycket av den kreativitet och dynamik som kännetecknat svenskt lantbruk att gå förlorad.

Folkpartiet har i en rad motioner begärt utredning av möjligheterna att beträda den motsatta vägen, dvs. att inleda en avreglering av svenskt lantbruk för att få det mer marknadsanpassat. Vi inser att Sverige inte ensidigt och utan vidare kan ta bort gränsskyddet. Men kraven på förändring stöds av allt fler, och undersenare tid har från olika håll framförts förslag att samhället bör ersätta jordbruket för dess betydelse för vårt försvar, beredskap, landskapsvård, friluftsliv, turism m. m. genom arealersättning. Om man genom arealersättning av tillräcklig storlek och med invävt Norrlandsstöd kan eliminera gränsskyddet till ett skydd mot internationella dumpingpartier, eller på annat sätt marknadsanpassa det svenska lantbruket, bör utredas.

Den begärda översynen av jordförvärvslagen – som bl. a. är av avgörande betydelse för möjligheterna att inom stödområdet bygga upp kombinationsjordbruk – skall nu inledas. Men vi anser att det är angeläget att vi parallellt härmed fullföljer livsmedelskommitténs arbete och utreder på vilket sätt vi kan förändra jordbrukspolitiken och stödet från samhället.

När samhället genom gränsskydd och prisregleringar stöder vårt svenska lantbruk så gynnas de delar av landet som har de bästa produktionsförutsättningarna. Beräkningar visar t. ex. att på grund av högre arealavkastning så tillförs vid veteodling en hektar i Skåne 900 kr. högre prisstöd än en hektar i Värmland. Vid odling av korn har motsvarande siffra beräknats till 740 kr.

Norrlandsstödet

Det är naturligt att huvuddelen av livsmedelsproduktionen sker i de områden som har de bästa förutsättningarna. Men av flera skäl vill vi behålla lantbruk över hela landet. Därför lämnar staten ett extra stöd – det s. k. Norrlandsstödet – till lantbruk i de delar av vårt land där klimat och jordmån försämrar förutsättningarna för näringen.

I fp-motion 1985/86:222 av Rune Ångström m. fl. redovisas utförligt den stora betydelse lantbruket har inom stödområdet, bl. a. ur försvars- och beredskapssynvinkel. Vid avspärrning eller krig kan stora transportproblem förväntas uppkomma, och det är därför viktigt att livsmedel produceras över hela landet. Vidare har familjelantbruket i norra Sverige stor regionalpolitisk betydelse. Det utgör ofta basen för småföretagande och är av avgörande betydelse för levande landsbygder, det rörliga friluftslivet och för turismen.

Jordbruksnämnden har under år 1985 gjort en översyn av beräkningsmodellen för Norrlandsstödet. Lantbruksnämnderna har tagit ut typjordbruk inom stödområdet, och det faktiska utfallet för dessa har jämförts med utfallet för motsvarande lantbruk inom norra Götalands slättbygder och Svealands slättbygder. Översynen har visat att Norrlandsstödet under 1980-talet varit otillräckligt. Den allmänna jordbruksstatistiken talar samma språk. Såväl åkerarealen, antalet kor som produktionen av mjölk, nötkött och potatis har sjunkit betydligt inom stödområdet samtidigt som konkurser, ackordsuppörelser och skuldsättningen ökat.

Jordbruksnämnden framhåller: "När det finns tendenser till generellt sänkt lönsamhet för jordbruket bör problemen i norra Sverige beaktas med extra varsamhet. Inom animalieproduktionen, som är livsnerven för stora delar av jordbruket i norra Sverige, har problemen varit betydande under 1980-talets första hälft."

Norrlandsstödet lämnas i form av bidrag till produktionen av mjölk, kött, fläsk, modersuggor, getter och potatis. Kostnadstäckningsgraden, dvs. ersättningen till lantbrukare för arbete och kapital i förhållande till kalkylerade kostnader har för Mellansverige beräknats till 49%. För att det norrländska lantbruket skall uppnå motsvarande lönsamhet har jordbruksnämnden beräknat behovet av prisstöd för mjölk och kött – till vilka produktioner ca 95% av Norrlandsstödet går – för de olika stödområdena enligt följande:

Stödområde	Mjölkkostnads- skillnad öre/kg	Köttkostnads- skillnad öre/kg
1	90	810
2 a	73	573
2 b	56	
3	49	439
4	30	268

Regeringen föreslår i proposition 1985/86:166 att Norrlandsstödet för budgetåret 1986/87 totalt räknas upp med ca 10%. Stödet skulle därvid uppgå till ca 410 milj. kr. vilket belopp är otillräckligt för att kostnadskompensera Norrlandsjordbruket. Inom stödområdet produceras fodersäd på ca 200 000 hektar. Regeringen har endast velat kompensera med en tredjedel av merkostnaden för denna produktion, och vidare företar regeringen en avtrappning av stödet inom områdena 3 och 4.

Folkpartiet anser att det tills vidare är angeläget att nuvarande åkerareal behålls inom stödområdet och att avtrappning för stödområdena 3 och 4 – som bl. a. omfattar Bergslagen och norra Värmland och Dalsland där stor arbetslöshet råder – ej sker. Folkpartiet föreslår därför att stödet höjs till 550 milj. kr.

Investeringsförbudet

Regeringen föreslår förlängning av investeringsförbudet inom animalieproduktionen ytterligare ett år. Jordbruksnämnden uttalar följande beträffande selektiva åtgärder för produktionsanpassning: "Sådana åtgärder bör vara tidsbegränsade eftersom de – om de permanentas – har en tendens att medföra komplicerade detaljregleringar vilka på sikt verkar effektivitetshämmande." Folkpartiet delar detta synsätt och anser att investeringsförbudet som infördes 1983 bör avvecklas.

Finansiering

I den reviderade finansplanen föreslås ett med 8,5 milj. kr. förhöjt anslag till Skogsvårdsstyrelsernas myndighetsuppgifter och ytterligare 4,5 milj. kr. för skogsvård. Dessa medel bör i stället användas till den föreslagna höjningen av Norrlandsstödet. Folkpartiet har med anledning av proposition 1985/86:74 om jordbruksforskning yrkat att anslaget om försurning och skogsforskning sänks med 30 milj. kr. Dessa medel bör även kunna tas i anspråk för ovan nämnda syfte. Slutligen har folkpartiet yrkat avslag på regeringens förslag om ett kapitaltillskott på 950 milj. kr. till Svenska Varv (prop. 1985/86:120). Resterande belopp för föreslagen höjning av Norrlandsstödet finansieras genom denna besparing.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar att utöver vad regeringen föreslår anvisa 140 milj. kr. för prisstöd till jordbruket i norra Sverige,
2. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anføres om ett marknadsanpassat lantbruk.

Stockholm den 20 maj 1986

Lars Ernestam (fp)

Kerstin Gellerman (fp)

Bengt Rosén (fp)

Karl Erik Eriksson (fp)

Rune Ångström (fp)

Ulla Orring (fp)